การพัฒนาผู้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ วิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล : กระบวนการพยาบาล

Developing Moral Discipline and System Thinking Process on Students by Integrated Learning Activities in Nursing Theories and Nursing Process.

พรรณิภา ทองณรงค์ *

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มี **วัตถุประสงค์**เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) พัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน และ 3) พัฒนาคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน 3 ด้าน **วิธีการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) กลุ่มเป้าหมาย คือนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาแนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 124 คน มีวิธีการดำเนินการวิจัย 2 วงจร ดังนี้ **วงจรที่ 1** เตรียมความพร้อมผู้สอนและผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ “แบบบูรณาการเพื่อให้เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” และวงจรที่ 2 พัฒนาผู้เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อของงานวิจัย ด้วยการเรียนรู้ตามสภาพจริง สุนทรียสนทนา และการถอดบทเรียน **เครื่องมือวิจัย** ได้แก่ แผนการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 : กระบวนการพยาบาลจำนวน 4 แผนการเรียนรู้ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบสรุปผล แบบประเมินบันทึกการเรียนรู้ แบบประเมินการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา แบบบันทึกพฤติกรรม **การวิเคราะห์ข้อมูล** ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้เกณฑ์ **รอบรู้**ในเนื้อหา ร้อยละ 60 ขึ้นไป และเกณฑ์ **จำนวน** ของผู้สอบผ่านร้อยละ 80 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตรวจสอบคุณภาพความเชื่อถือได้ของงานวิจัย (Research credibility) ใช้กระบวนการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูลและด้านวิธีการ

ผลการวิจัย ได้ผลดังนี้ พบว่าวงจรที่ 1 ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ ส่วนผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้อย่างหลากหลาย วงจรที่ 2 ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 67 และมีจำนวนผู้เรียนที่สอบผ่านร้อยละ 87 2) ผู้เรียนมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 87 และมีจำนวนผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ทุกคน 3) ด้านคุณธรรม จริยธรรมและการทำงานกลุ่ม คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 83 และมีจำนวนผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ทุกคน สำหรับผลการเรียน**เชิงคุณภาพ**ด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนนำความคิดเชิงระบบไปใช้ในการประเมินผู้รับบริการ วิเคราะห์ปัญหา และวางแผนการพยาบาลอย่างองค์รวม ได้ตามสภาพจริง ผลการพัฒนาผู้เรียนเชิงคุณภาพคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เอื้ออาทร ผู้เรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลรักษา ให้คำแนะนำผู้ป่วยอย่างกัลยาณมิตรและมีไมตรีจิตที่ดี ด้วยการให้พันธสัญญากับตนเองที่จะปฏิบัติตนตามนั้น

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ คุณธรรมจริยธรรม การคิดอย่างเป็นระบบและกระบวนการพยาบาล

---

* พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ กลุ่มวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ดำเนินการผลิตบัณฑิตพยาบาล โดยเปิดสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2545 (ปรับปรุง 2546) ซึ่งเป็นหลักสูตรบูรณาการ มีการดูแลอย่างเอื้ออาทร (Caring) เป็นแกนของหลักสูตร ผลลัพธ์ของหลักสูตรคือ บัณฑิตที่พึงประสงค์ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ ด้านวิชาชีพ ด้านสมรรถนะสากลและด้านทักษะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความสามารถ มีทักษะการคิดและการบริการด้วยความเอื้ออาทร จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงหรืออาจกล่าวได้ว่า บัณฑิตที่คาดหวังเป็น “คนดี คิดเป็น ทำเป็น อยู่เย็นเป็นสุข”

การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรบูรณาการ (สุริยะ, 2550) คำนึงถึงหลักสำคัญคือ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมทำงานกลุ่มด้วยการลงมือทำด้วยตนเอง จัดประสบการณ์ตรง จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้ส่งเสริมผู้เรียน กล้าคิด กล้าทำ และเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมและคุณธรรม จริยธรรม โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม (Holistic Development) ทั้งความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญา พฤติกรรมและการพัฒนาจิตใจ ซึ่งการที่นักศึกษาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นได้ ผู้เรียนต้องมีโอกาสได้สัมผัสกับความจริง ซึ่งจะพบในการจัดการเรียนรู้ในสภาพจริง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เข้าใจชีวิต เข้าใจผู้อื่น โดยเฉพาะการเข้าใจ ความทุกข์ของผู้รับบริการ ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้บริบทที่ผู้สอนและผู้เรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะส่งเสริมให้เกิดความเมตตา ความเอาใจใส่ ความเข้าใจและเห็นใจ เห็นในคุณค่าความเป็นมนุษย์ ระหว่างผู้สอน ผู้เรียนและผู้รับบริการ

ในปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น มีนโยบายจัดตั้งศูนย์การเรียนการสอนแบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม การคิดอย่างเป็นระบบโดยใช้วิจัยเป็นฐาน รายวิชาที่ดำเนินการเป็นส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มวิชาชีพพยาบาล ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องให้ “เครื่องมือ” ในการประกอบวิชาชีพแก่บัณฑิต เพื่อให้ออกไปให้บริการสุขภาพแก่ประชาชน และหล่อหลอมความเป็นวิชาชีพพยาบาลแก่ผู้เรียน ในภาคการศึกษาที่ 1 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ลงทะเบียนเรียนในวิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล ซึ่งเป็นวิชาที่มุ่งเน้น ปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิด “ทัศนคติที่ดี” และมีความเข้าใจในหลักการเนื้อหารายวิชาควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการคิด การสื่อสาร การทำงานร่วมกับคนอื่นๆ ประกอบกับการเรียนการสอนในรายวิชานี้ในปีที่ผ่านมานักศึกษายังขาดความมั่นใจในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้เมื่อขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย ในปีการศึกษานี้ผู้วิจัยซึ่งได้รับการอบรมในโครงการพัฒนาอาจารย์ (Professional development) จึงออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาในสภาพจริง บนหอผู้ป่วยเพื่อให้ได้ศึกษาปัญหาผู้รับบริการฝึกคิด วิเคราะห์ และวางแผนแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและคิดอย่างเป็นระบบ มีความ

ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เอื้ออาทร และจิตใจเกิดความกรุณา จากการเห็นความทุกข์ของผู้รับบริการ เกิดแรงจูงใจภายในที่อยากจะช่วยเหลือดูแลเพื่อนมนุษย์ต่อไป

ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้ร่วมสอน ได้คำนึงถึงความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจที่จะศึกษาผลการพัฒนาผู้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ วิชาแนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล ใน หัวข้อกระบวนการพยาบาล เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
2. พัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน
3. พัฒนาคุณลักษณะ คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียน 3 ด้าน ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเอื้ออาทร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา เน้นการศึกษา หัวข้อ กระบวนการพยาบาลในรายวิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎี และกระบวนการพยาบาล
2. ด้านกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล ภาคการศึกษาที่ 1 ปี การศึกษา 2551 จำนวน 124 คน
3. พื้นที่ศึกษา การศึกษาสภาพจริง ณ โรงพยาบาลขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย หอผู้ป่วย 9 แห่ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การบูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอน ที่ใช้วิธีการศึกษาจากประสบการณ์จริงของผู้เรียน และกลุ่มเพื่อน ทั้งนี้ผู้สอนได้นำเนื้อหา หัวข้อกระบวนการพยาบาล ในรายวิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม คือ ความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ความเอื้ออาทร และการคิดอย่างเป็นระบบ จัดทำแผนการสอนจำนวน 4 แผน โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินตามสภาพจริง , สุนทรียสนทนา, กลุ่มย่อย , การถอดบทเรียนและประเมินผลจากแบบทดสอบ และแบบประเมินการคิดอย่างเป็นระบบในแผนการพยาบาล และบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึง ความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเอื้ออาทร โดยประเมินผลจาก แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และบันทึกการเรียนรู้

การคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง ทักษะการคิดจากผู้เรียนที่สามารถคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างมีวิจารญาณและคิดแก้ปัญหา ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหา วิเคราะห์ปัจจัยย่อย (สาเหตุของปัญหา) หาความสัมพันธ์ ระบุถึงสาเหตุของปัญหา เพื่อนำไปสู่การวางแผนแก้ไข

ปัญหา ได้อย่างครอบคลุมเป็นองค์รวม ซึ่งประเมินผลจากแบบประเมินแผนการพยาบาล และบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล หัวข้อเรื่อง กระบวนการพยาบาล โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ พัฒนาขึ้นโดยการใช้วิจัยเป็นฐาน ด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (Action research) นำไปใช้ในการสอนนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม (ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เอื้ออาทร) และทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 124 คน

2 . การศึกษาวิจัยนี้ เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) มีการดำเนินการอยู่ 4 ขั้นตอน (ยาใจ, 2551) ดังนี้คือ มีการวางแผน (Plan) การปฏิบัติการ (Act) การสังเกตการณ์ (Observe) และการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) ใช้ 2 วงจรวิจัย (Research cycle)

3. เครื่องมือการวิจัย

1) เครื่องมือหลักของการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ วิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล หัวข้อ กระบวนการพยาบาล ซึ่งมีแผนการเรียนรู้ 4 แผนฯ ละ 3 ชั่วโมง ดังนี้

แผนที่ 1	เนื้อหา กระบวนการพยาบาล	3 ชั่วโมง
แผนที่ 2	ศึกษาสภาพจริงบนหอผู้ป่วย	3 ชั่วโมง
แผนที่ 3	เขียนแผนการพยาบาลและนำเสนอแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อย (9 กลุ่มๆ ละ 13 – 14 คน)	3 ชั่วโมง
แผนที่ 4	นำเสนอแผนการพยาบาลจากผู้แทนกลุ่มย่อยในห้องเรียนรวม พร้อมสรุปบทเรียน	3 ชั่วโมง

2) เครื่องมือประเมิน ประเมินผลการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

(1) เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบประเมินแผนการพยาบาล

(2) เครื่องมือวัดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ได้แก่ แบบประเมินแผนการพยาบาล แบบบันทึกการเรียนรู้

(3) เครื่องมือวัดคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย และแบบบันทึกการเรียนรู้

ขั้นตอนการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

วงจรที่ 1 เตรียมความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียนให้มีความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรมและการคิดอย่างเป็นระบบ

ขั้นการวางแผน (Plan): การวางแผนเตรียมผู้สอนและผู้เรียนให้มีความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม การคิดอย่างเป็นระบบ โดยเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น

1) โครงการพัฒนาศักยภาพในการเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและการคิดอย่างเป็นระบบ ในวันที่ 24-25 มีนาคม 2551 โดยมีวิทยากรหลักได้แก่ ดร.มกราพันธุ์ จูฑะรสก

2) โครงการจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์โดยใช้วิจัยเป็นฐาน 9 – 10 เมษายน 2551

3) โครงการพัฒนาอาจารย์ด้านการคิดอย่างเป็นระบบและสุนทรียสนทนา วันที่ 22 พฤษภาคม 2551 โดยมีวิทยากรหลักได้แก่ ดร.มกราพันธุ์ จูฑะรสก

ขั้นการปฏิบัติ และขั้นสังเกต

1) เขียนแผนการสอนแบบบูรณาการ เลือกเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และเครื่องมือประเมิน

2) เสนอร่างแผนการสอนการเรียนรู้แบบบูรณาการเข้าเพื่อรับการวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญในการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิพากษ์การเขียนแผนการสอน ครั้งที่ 1 โดยดร. มารุต พัฒผล วันที่ 25-27 มิถุนายน 2551 และครั้งที่ 2 วันที่ 8 – 9 กรกฎาคม 2551 โดย ร.ศ วิชัย วงษ์ใหญ่ และ ดร. มารุต พัฒผล นำข้อวิพากษ์ และข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแผนการสอน

ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ : ปรับปรุงแผนการสอนแบบบูรณาการตามข้อเสนอแนะ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอนที่หลากหลายและ สร้างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาแผนการการสอนที่ผ่านการวิพากษ์ ประกอบเนื้อหา วิธีสอน สื่อการสอน และแบบประเมินผลการเรียนรู้ 1 ชุด

การเตรียมความพร้อมผู้เรียน : นักศึกษาได้รับการเตรียมความพร้อมโดยลงทะเบียนเรียน วิชาการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะใช้สุนทรียสนทนา เป็นเทคนิคในการสอนและมี ดร.มกราพันธุ์ จูฑะรสก เป็นวิทยากร

วงจรที่ 2 พัฒนาผู้เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ ดำเนินการสอนโดยแบ่งนักศึกษา จำนวน 124 คน เป็น 9 กลุ่มๆ ละ 13–14 คน และอาจารย์ทีมสอน 9 คน แบ่งให้ประจำกลุ่มละ 1 คน โดยใช้แผนการสอนวิชา แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎี และกระบวนการ หัวข้อ กระบวนการพยาบาล จำนวน 12 ชั่วโมง จัดประสบการณ์เรียนรู้ 4 ครั้งๆ ละ 3 ชั่วโมง ตามลำดับดังนี้

ขั้นการวางแผนการสอน

แผนการสอนที่ 1 : 3 ชั่วโมง ผู้สอน สอนเนื้อหา กระบวนการพยาบาล โดยวิธีการสอนบรรยายแบบมีส่วนร่วม หลังจากแจกเอกสารเนื้อหาไว้ล่วงหน้า ให้โจทย์คำถาม นักศึกษาระดมความคิดในกลุ่มย่อย สรุปการเรียนรู้ขียน Conecpt mapping

แผนการสอนที่ 2 : 3 ชั่วโมง ผู้เรียนศึกษาตามสภาพจริง บนหอผู้ป่วยโรงพยาบาลขอนแก่น จำนวน 9 หอผู้ป่วย โดยสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ป่วยบนหอผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมายและเขียนแผนการพยาบาลคนละ 1 แผ่น โดยมีอาจารย์ประจำกลุ่มติดตามขึ้นไปบนหอผู้ป่วย ช่วยอำนวยการเรียนรู้และสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา

แผนการสอนที่ 3 : 3 ชั่วโมง ผู้เรียนนำเสนอแผนการพยาบาลรายบุคคลในกลุ่มย่อยโดย มีอาจารย์ประจำกลุ่มวิพากษ์ให้ข้อเสนอแนะ นักศึกษาบันทึกการเรียนรู้

แผนการสอนที่ 4: 3 ชั่วโมง ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม จำนวน 9 คน นำเสนอแผนการพยาบาลที่ได้รับการคัดเลือกจากกลุ่ม ในห้องเรียนรวม ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาจำนวนทั้งหมด 124 คน และสรุปการเรียนรู้

ผู้วิจัยเตรียมทีมผู้สอนในวิชา จำนวน 9 คน โดยการประชุมชี้แจง วิธีการสอนแบบบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

ขั้นการปฏิบัติ

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยและทีมผู้สอน ดำเนินการสอนให้กับผู้เรียนตาม แผนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ เรื่องกระบวนการพยาบาล

ขั้นสังเกต เป็นการประเมินผลการเรียนการสอน

1) ในระหว่างการเรียนการสอน อาจารย์ประจำกลุ่มเป็นผู้ประเมินผลตามสภาพจริงโดยผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการเรียนการสอน ประเมินผลการเขียนแผนการสอนพฤติกรรมการเรียนรู้และเมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละครั้ง ผู้เรียนบันทึกการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนการสอนตามแบบประเมิน

2) เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในรายวิชา ทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ วิเคราะห์ข้อมูล และการถอดบทเรียนจากบันทึกการเรียนรู้

ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ

เป็นขั้นสะท้อนการปฏิบัติการสอน โดยผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากทีมผู้สอนทั้ง 9 คน และผลการเรียนรู้ ของผู้เรียน มาวิเคราะห์ และบันทึกผลการสอน เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในปีการศึกษาต่อไป ซึ่งสามารถนำมาเขียนให้เห็นความสัมพันธ์เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย 2 วงจร ได้ดังแผนภูมิที่ 2 ดังนี้

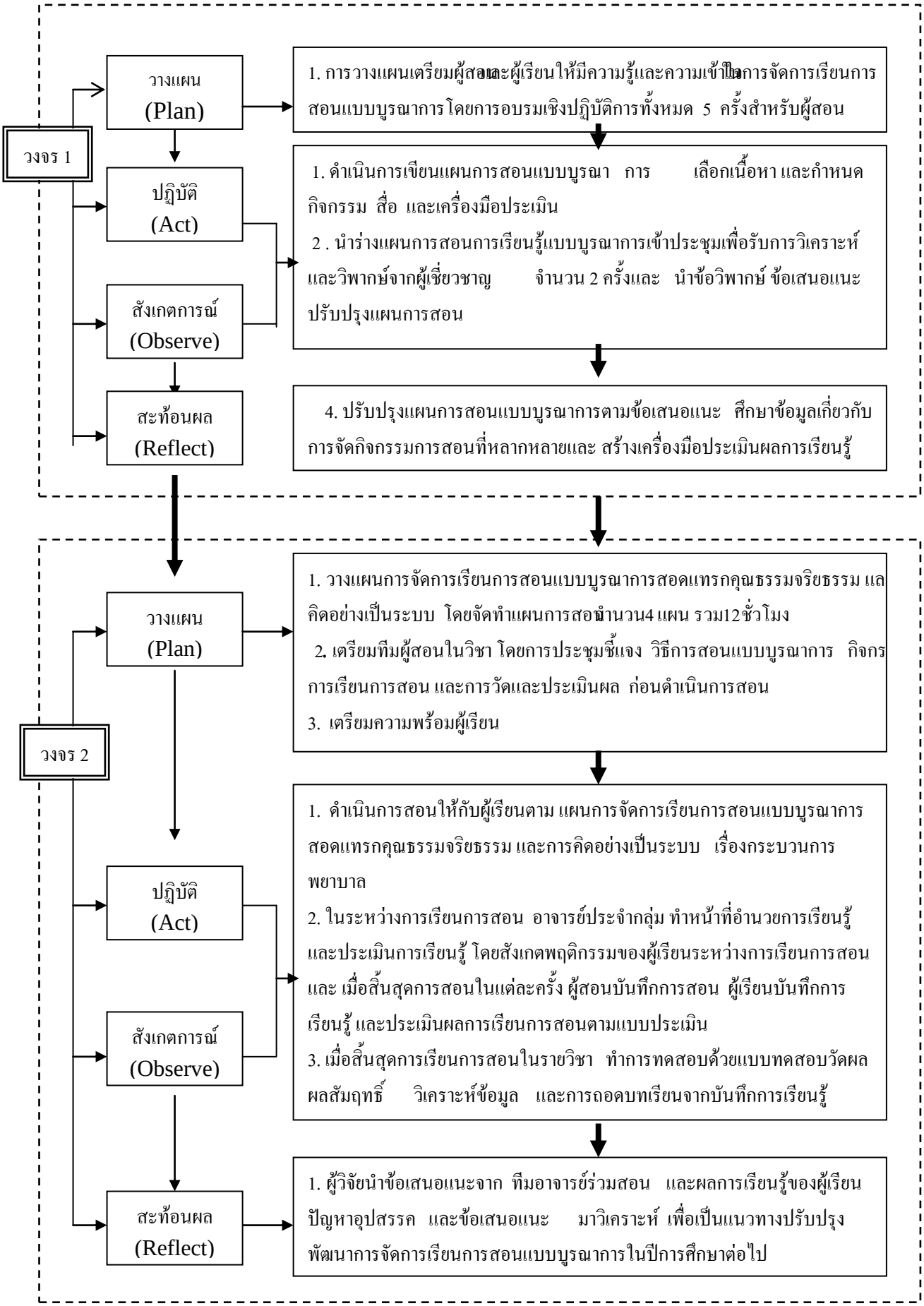

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล แผนภูมิที่2 กรอบการดำเนินการวิจัย

1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ

2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา

วงจรที่ 1

ผู้สอน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ

ผู้เรียน ได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มย่อย การคิดอย่างเป็นระบบ และสุนทรียสนทนา

วงจรที่ 2

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 67 และมีจำนวนผู้เรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 87

2) ผู้เรียนมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 87 และมีจำนวนผู้เรียนผ่านเกณฑ์ทุกคน

3) ผลด้านคุณธรรม จริยธรรม ผลจากการทำงาน กลุ่มคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 83 และมีจำนวนผู้เรียนผ่านเกณฑ์ทุกคน

ผลการถอดบทเรียนจากผู้เรียน

จากบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน พบว่า : -

1. กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนนำความคิดเชิงระบบไปใช้ในการประเมินผู้รับบริการ วิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการพยาบาลได้จริง ดังเช่นเขียนว่า “การนำแผนการพยาบาลของแต่ละกลุ่ม มานำเสนอในห้องเรียน ทำให้เห็นความหลากหลายของผู้ป่วย เข้าใจวิธีการประเมินผู้ป่วย ก่อนจะนำไปวิเคราะห์และให้ข้อวินิจฉัยการพยาบาล และวางแผนการพยาบาลให้ครอบคลุมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เห็นใจ และเข้าใจความทุกข์ของผู้ป่วย ” การเขียนข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลจะต้องมีเหตุผลและข้อมูลสนับสนุนที่ถูกต้องเป็นจริง และผู้เรียนส่วนใหญ่กล่าวว่า “ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในสภาพจริง และการเรียนรู้ในกลุ่มเป็นการฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ ใจเย็นและรับฟังเหตุผลของคนอื่น ”โดยผู้เรียนเขียนว่า “ทำให้ข้าพเจ้า เข้าใจกระบวนการพยาบาลมากยิ่งขึ้น ได้รู้ว่าการให้การดูแลผู้ป่วยต้องดูแลทั้งร่างกายและจิตใจ โดยสังเกตอาการต่างๆ และพฤติกรรมที่ผู้ป่วยแสดงออก”

2. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สรุปได้สาระสำคัญ ดังนี้

ความซื่อสัตย์ นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยด้วยตนเอง และเห็นว่า ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งสำคัญ โดยเขียนในบันทึกว่า “เราต้องมีความซื่อสัตย์ ละเอียดรอบคอบ โดยจะไม่ให้ข้อมูลที่ไม่จริง การเก็บข้อมูลต้องมาจากผู้ป่วยบอกเราจริงๆ และต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการเขียนบันทึกข้อมูลต่างๆ ของผู้ป่วย ” และอีกคนเขียนว่า “ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ เพราะเป็นวิชาชีพที่ต้องอยู่กับความเป็นความตายของผู้อื่น นี่คือหัวใจของการเป็นพยาบาล”

ความรับผิดชอบ ผู้เรียนทุกคนมีการศึกษาค้นคว้าทั้งด้วยตนเอง และจากผู้อื่น และส่งงานครบตามกำหนด ผู้เรียนส่วนใหญ่เขียนว่า “ต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายและการตรงเวลา”

ความเอื้ออาทร ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การจะเป็นพยาบาลที่ดี ต้องมี “ความเมตตา กรุณาผู้ป่วย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ สุภาพ อ่อนน้อม ” “มีความรักในการดูแลผู้ป่วย ” “มีจิตใจที่รักในการให้บริการผู้ป่วย ” บางคนเขียนว่า “มีความรักในวิชาชีพพยาบาลมากขึ้น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ” อีกคนเขียนว่า “การเรียนรู้ในกลุ่มย่อย ทำให้มองเห็นลักษณะผู้ป่วยที่แตกต่างกัน ได้รู้และเข้าใจสภาพจิตใจ และความต้องการของผู้ป่วย โดยที่ผู้ป่วยจะมีความวิตกกังวลทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ทั้งบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ความกังวลกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ดิฉันมีความตระหนักและเล็งถึงความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการให้การช่วยเหลือดูแลรักษาผู้ป่วยและต้องคอยให้คำแนะนำผู้ป่วยอย่างกัลยาณมิตร และไมตรีจิตที่ดี”

บรรยากาศการเรียนรู้ ผู้เรียนส่วนใหญ่เขียนว่า “ชอบและรู้สึกตื่นเต้นที่ได้ขึ้นไปศึกษาผู้ป่วยบนหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลเป็นครั้งแรก ซึ่งมีบรรยากาศเป็นกันเอง อาจารย์รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะพูด และกล้าแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะให้คำอธิบายได้อย่างชัดเจน เช่น แนะนำให้รู้จักสังเกตผู้ป่วย สังเกตพฤติกรรม และอาการต่างๆ” ซึ่งผู้เรียน เขียนว่า “อาจารย์ใจดีไม่ดุ ทำให้มีความสุขในการเรียน เพื่อนๆ ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและผู้เรียนส่วนใหญ่เขียนว่า “การที่ได้สัมผัสกับโรงพยาบาลจริง ผู้ป่วยจริง ได้พูดคุย และสัมผัสกับผู้ป่วย ทำให้เข้าใจวิชาชีพพยาบาลมากขึ้น บรรยากาศดีมาก พี่ๆ บนหอผู้ป่วยพูดคุยด้วย รู้สึกสนุกกับการเรียน ให้คำแนะนำในการศึกษาข้อมูลจากผู้ป่วย ได้ทั้งความรู้และสนุกมาก ไม่เคร่งเครียดและเปิดโอกาสให้ใช้ความคิด และแสดงความคิดเห็นเต็มที่ ข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ในกลุ่ม มีความสุขในการแลกเปลี่ยนความรู้ครั้งนี้ เพราะทุกคนร่วมกันรับฟัง ร่วมกันแสดงความคิดเห็น”

ความประทับใจในการเรียนรู้ ผู้เรียนเขียนว่า “ได้เห็นสภาพจริงของผู้ป่วย ได้พูดคุย ได้สอบถาม ได้ฟังคำบอกเล่าจากตัวผู้ป่วยจริงๆ ซึ่งไม่ใช่การที่ผู้เรียนคิดเอาเอง” อีกคนบอกว่า “ประทับใจที่ผู้ป่วยให้ความร่วมมือ ประทับใจพี่พยาบาลบนหอผู้ป่วย ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักศึกษา ประทับใจอาจารย์ที่ให้ข้อเสนอแนะดีๆ หลายข้อ รู้สึกมีความสนุก ความสุขในความเป็นกันเองของทุกคน บรรยากาศไม่เครียด”

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยให้อิสระกับผู้เรียน ศึกษาในสภาพจริง ได้ศึกษาเรียนรู้จากสภาพจริง หรือความทุกข์ของผู้ป่วยจริงๆ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความคิด ทัศนคติ และทักษะต่างๆ ทั้งด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ ตลอดทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของคณาจารย์ไปพร้อมๆ กัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบในวิชาแนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้แสดงศักยภาพเต็มที่ในการเชื่อมโยงความรู้สู่การคิดอย่างเป็นระบบ ในการวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยอย่างองค์รวมและมีทักษะในการทำงานเป็นทีม มีจิตบริการ โดยมีผู้สอนช่วยเหลือ ชี้แนะ และเอื้ออำนวยสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองในสภาพจริงได้ ดังนั้น จึงควรจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ ในรายวิชาอื่นๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนาผู้เรียน
2. จากผลการถอดบทเรียน บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาได้พูดตรงกันว่า ครูที่ใจดี ให้อิสระและเป็นมิตรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกกับการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้รับผิดชอบในการพัฒนาอาจารย์ ควรนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาอาจารย์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ดร.มกราพันธุ์ จูฑะรสก รศ.ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ ดร.มารุต พัฒผล และ รศ.ดร.ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ ที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ที่สนับสนุนทุนในการวิจัยครั้งนี้ และขอบคุณทีมอาจารย์ผู้สอนทั้ง 9 ท่าน ตลอดจนนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ทุกคนที่ให้ความร่วมมือและข้อเสนอแนะทำให้การดำเนินการของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนี้ลุล่วงเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กิ่งฟ้า สินธุวงษ์. (2550). **การสอนเพื่อพัฒนาการคิดและการเรียนรู้.** ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จำรัส สาระขวัญ และคณะ. (2548). **การบูรณาการ วิชาแนวคิดพื้นฐานทฤษฎีและกระบวนการพยาบาลตามแนวคิดเอื้ออาทร.** วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี.

ทิศนา แขมมณี. (2544). **วิทยาการด้านการคิด.** กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์ จำกัด.

นพคุณ นิศามณี. 2549. การคิดเชิงระบบ. ใน **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการศึกษาทั่วไประดับประเทศ ครั้งที่ 3** การศึกษาทั่วไปกับการเพิ่มคุณค่าบัณฑิต ระหว่าง 24 – 26 มีนาคม 2549. จัดโดยสำนักงานจัดการศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ปิยนาถ ประยูร. (2548). **การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems thinking).** กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส).

พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น. (2551). **ประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านบันทึกการสะท้อนความคิดประจำวัน ในการฝึกปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพเด็กของนักศึกษาพยาบาล.** วารสารการพยาบาลและการศึกษา ปีที่ 1 (ฉบับที่ 2) (2-18).

ไพศาล สุวรรณน้อย. (2549). **ความรู้พื้นฐานการประเมินตามสภาพจริง.** เอกสารประกอบการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มกราพันธุ์ จูฑะรสก. (2550). **การคิดอย่างเป็นระบบ : การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน** (Systems thinking: Teaching Application) กรุงเทพฯ: โครงการสวัสดิการ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2551). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research).** เอกสารประกอบการสอนวิชาวิธีวิทยาการวิจัย. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

สุริยะ วงศ์คงคาเทพ. (2550).**แนวคิดของการสอนแบบบูรณาการ ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ.** สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบ การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมเรียนรู้ ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ครอบครัวและชุมชน : 5 สถานการณ์ (พ.ศ. 2549).** วารสารการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ ฉบับที่ 2 (62 – 76)

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. **รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ คุณค่าความเป็นมนุษย์.** วารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 (1-10)

Zuber-Skerritt,O .(1996). **New directions in action research.** Bristol. PA: Falmer press.